ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 123, Aralık 2021, s. 225-239

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.54668>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
18.11.2021

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.12.2021

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Muhdi GÜNDÜZ
Şırnak Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri
mehdi.g82@gmail.com

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS KİTAPLARINDA HZ. NUH KISSASI*

Öz

Bu makalede Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersinde okutulan ders kitaplarında Hz. Nuh kıssası dersin amaçlarına, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu ve içerik açısından ele alınacaktır. Bunun için 2019-2020 eğitim öğretim döneminde okullarda sekizinci sınıf düzeyinde okutulan iki ders kitabı dersin amaçları, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu açısından değerlendirilecek ve söz konusu başlık içerik bakımından eleştirel bir okumaya tabi tutulacaktır. Hz. Nuh kıssasının dersin amacına ve öğrencilerin bilişsel gelişimlerine uygun olarak Kur'an merkezli olarak ele alındığı ve mitolojik anlatıdan kaçınılarak ahlaki ilkeler ön plana çıkarılarak işlendiği görülmektedir. Buna uygun olarak ders kitaplarında kıssadaki hadiselerin "tevhide davet" bağlamında ele alındığı, mekân ve zaman tartışmalarından kaçındığı söylenebilir. Ancak söz konusu kıssada bir ders kitabında hadiselerle göndermede bulunmakla birlikte hadislerin yeteri kadar işlendiğini söylemek güçtür. Ayrıca İslâm kaynaklarında "Nuh Tufanı" olarak bilinen olayın ders kitaplarında konu edildiği ve geminin Cûdi Dağı'na oturulduğu Kur'an'a göndermede bulunularak vurgulanmaktadır. Ders kitabının birinde Kur'an'da geçen "Cûdi Dağı"ndan kastedilenin ülkemizin sınırları içerisinde bulunan dağ olup olmadığı konusunda tartışmalar olduğu ve insanoğlunun bu konudaki çabalarının devam ettiği belirtilmekle birlikte diğer ders kitabının bu konuya değinmediği görülmektedir.

* Bu çalışma 13-16 Nisan tarihlerinde Şırnak ilinde düzenlenen Uluslararası Nuh Tufanı ve Cudi Dağı Sempozyumunda sözlü olarak sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

Ayrıca ders kitaplarında “Nuh Tufanı” ile ilgili görsellere yer verilmiş ve görsellerin konunun içeriğine uygun olarak su ve gemi figürlerinin ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu figürlerin yanında ülkemizin sınırları içerisinde yer alan Cûdi Dağı’nın bir fotoğrafına yer verilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak insanlık için kritik bir dönem olarak anlatılan “Nuh Tufanı”nın ders kitaplarında yeteri kadar işlendiğini söylemek güçtür. Bu da söz konusu hadisesinin doğru bir şekilde anlaşılma, yorumlanma ve öğrencilerin olaydan çıkarılan/çıkarılabilecek dersleri öğrenme ve kendilerine mal etme imkânını sınırlandırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Kur’an-ı Kerim, Kısası, Hz. Nuh, Nuh Tufanı.

RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS IN TEXTBOOKS NOAH'S PARABLE

Abstract

In this article, the story of Noah in the textbooks taught in the Religious Culture and Moral Knowledge (DKAB) course will be discussed in terms of its suitability for the aims of the course, the developmental characteristics of the students and its content. For this, two textbooks taught at the eighth grade level in schools in the 2019-2020 academic year will be evaluated in terms of the objectives of the course and their suitability for the developmental characteristics of the students, and the topic in question will be subjected to a critical reading in terms of content. It is seen that the story of Noah is handled in a Qur'an-centered manner in accordance with the purpose of the lesson and the cognitive development of the students, and the mythological narrative is avoided by emphasizing moral principles. Accordingly, it can be said that the events in the story are handled in the context of "invitation to tawhid" in the textbooks, avoiding discussions of space and time. However, although there are references to hadiths in a textbook in the aforementioned story, it is difficult to say that the hadiths are sufficiently covered. In addition, it is emphasized by referring to the Qur'an that the event known as "Noah's Flood" in Islamic sources is mentioned in the textbooks and the ship sat on Mount Cûdi. Although it is stated in one of the textbooks that what is meant by "Mount Cûdi" in the Qur'an is the mountain within the borders of our country, there are debates and the efforts of mankind on this subject continue, but it is seen that the other textbook does not touch on this subject. In addition, visuals related to "Noah's Flood" were included in the textbooks and it was determined that the figures of water and ships were highlighted in accordance with the content of the subject. The absence of a photograph of Mount Cûdi, which is located within the borders of our country, alongside the figures in question, can be considered as a shortcoming. As a result, it is difficult to say that "Noah's Flood", which is described as a critical period for humanity, is sufficiently covered in textbooks. This limits the possibility of understanding and interpreting the incident in question correctly, and of students learning and appropriating the lessons learned/can be inferred from the incident.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Moral Knowledge,

Giriş

Allah her dönemde insanların iyi davranışlarda bulunması için peygamber ve kitaplar göndermiştir. Gönderilen peygamber ve kitapların sonuncusu Hz. Muhammed (sav) ve ona verilen Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an farklı yapıda olan insanları eğitmek gayesiyle değişik yöntemler kullanmaktadır. Bunlardan biri eski yöntemlerden olan ve insanlara hoş geldiği için onların dikkatini çeken kıssa metodudur. Kıssalarda tarihi doğruluk ve gerçeklik niteliği taşıyan geçmişte yaşanmış olaylar ibret alınarak anlatılmaktadır.¹ Bu da tarihi olayların tümünün aktarılmasından ziyade ön plana çıkarılmak istenen yönünün seçerek anlatılmasını sağlamaktadır. Bu yöntemle muhataba bilişsel düzeyde bilgi kazandırmanın yanında onun duygularına da hitap edilerek arzu edilen davranışa karşı olumlu tutum kazanmasını sağlamaktadır.

Kur'an kıssa yöntemiyle genellikle peygamberlerin, salih kişilerin hayatlarından kesitler sunarak muhatap kitlenin ibret alarak eğitilmesini gaye edinmektedir. Allah tarafından dini hususlarda sürekli gözetim altında tutulan ve insanlara rehberlik etmek gayesi ile gönderilen peygamberlerin hayatları en mükemmel ve kusursuz olmaları nedeniyle insanlar için ideal birer rol modeldirler. Böylece Kur'an, kıssa yöntemiyle insanlara iyi davranışları sergilemeleri için rol modeller sunmaktadır. Bu da doğruluk taraftarlarının sürekli ödüllendirildiğinin bilincine sahip olan kişinin olumsuz tutum ve davranışlardan sakınmasına zemin hazırlayacaktır. Ayrıca kıssa yöntemiyle kişi olayın kahramanı ile kendisini özdeşleştirerek hem ona sempati duymakta hem de onun davranışlarını benimsemektedir. Kur'an'da anlatılan peygamber kıssalarının en önemlilerinden biri de Hz. Nuh'un kıssasıdır.

İslam düşüncesinde “ebû'l-beşeri's-sâni”² yani insanlığın ikinci atası olarak nitelendirilen Hz. Nuh uzun ömürlü olması ve kendi döneminde yaşanan tufan hadisesi ile tanınmaktadır. Her ne kadar belirli bir kavme peygamber olarak gönderilmişse de faaliyet ve etkileri kendi dönemini ve mensup olduğu toplumu aşmış günümüze kadar insanlığı etkilemeye devam etmiş ve muhtemelen bundan sonra da etkilemeye devam edecek gibi gözükmektedir. Hz. Nuh'un insanlığı doğru inanca, iyi insan olmaya, iyiliğe, güzelliğe, doğruluk ve dürüstlüğe çağırması ve toplumda yaygın olan yanlış işleri düzeltme gayreti ile bitmek bitmeyen azmi ve sabrı onun bütün insanlık için önderlik ve rehberlik etme özelliğine sahip olduğunu göstermektedir (Yüceer, 2009: 188). Ayrıca kendi döneminde gerçekleşen tufan hadisesinin farklı mekân ve zamanlarda yaşayan bütün insanlığa mal olması onun insanlık için rol model-rehber olmasına zemin hazırlamaktadır.

Sözlükte “sel getiren şiddetli yağmur, su baskını, her yeri kaplayan su” (Manzûr, t.y.: 227) anlamına gelen tufan, suyun yanında, deprem, kan, kar gibi unsurlarla meydana gelen felaketler için de kullanılmaktadır. Ancak genelde su ile gelen felaketin ön planda olup özellikle Hz. Nuh zamanında yaşanan ve her şeyi su altında bırakan büyük felaket kastedilmektedir (Harman, 2012: 319). Nitekim hiçbir doğal felaketin Nuh tufanı kadar kalıcı ve etkili olamadığı, hatta dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan doğal felaketlerin kendisiyle özdeşleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan felaketler kutsal kitaplarda

¹ “Andolsun ki, onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır.” Yûsuf, 12/111 ayetinde kıssaların anlatılmasının gayesi vurgulanmaktadır.

² Hz. Nûh'a Ebu'l beşer es-sâni denmesi Tufandan sonra insan neslinin Hz. Nûh ve onunla birlikte gemiye binenlerden devam etmesi sebebiyledir. Bkz. es-Safât, 37/75-82.

anlatılan Nuh tufanı olarak hikâye edilmektedir. Ancak hiçbirisi Dicle ve Fırat nehirleri arasında yağmurun yağması ve karların erimesi sonucu bahar aylarında görülen büyük su taşkınlarının Nuh tufanının canlılığının korunmasına katkıda bulunduğu kadar katkıda bulunmamıştır (Akın, 2011: 525). Her hadise sonraki nesle büyük tufanla özdeşleştirilerek anlatılmış bu da insan zihninde Nuh tufanının canlılığının korunmasına neden olmuştur.

İnsanlık tarihinin en önemli dönüm noktası ve olaylarından biri olarak kabul edilen tufan hadisesi bütün milletlerin ve medeniyetlerin belleğinde yer bulmuştur. Tufan; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi semavi dinlerin kutsal kitaplarının yanı sıra Filistin, Yunanistan, Asur, Amerika, Avustralya, Hindistan, Tibet, Çin, Malezya, Litvanya gibi çeşitli ırklara ve bölgelere ait çok sayıda halkın geleneğinde, mitolojilerinde mahiyeti farklılık taşımakla birlikte yer almaktadır (Harman, 2012: 319). Bu da insanlık tarihinin büyük bir tufan felaketini yaşadığının göstergesi sayılabilir.

Kaynaklarda tufanla ilgili yer alan bilgiler detaylarda farklılık arz etmekle birlikte neden olarak toplumun bozulması, yozlaşması ve doğru yola gelmemek için inat etmeleri gösterilmekte ve bunun da insanların yaratıcı tarafından cezalandırmalarına neden olduğu belirtilmektedir. Sümer kaynaklarında tufanın nedeni insanların gürültü çıkarmaları iken kutsal kitaplara bakıldığında ise bu dönemdeki insanların yaratıcıya ortak koşmaları sonucu kendi aralarında zulüm, zorbalık, fitne vb. kötü ahlakların yaygınlaşmanın sebep olarak gösterilmektedir (Harman, 2012: 319). O halde insanlar bir şekilde doğru yoldan saptıkları için yaratıcı tarafından cezalandırılmıştır (Mollaibrâhimoğlu, 1998: 62; Tunç, 2018: 484). Bu şekilde insanlık eski adaletsiz dünyanın yıkımının yanında yenedünyayı yeniden adalet üzerine inşa etme imkânını elde etmişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'e döndüğümüzde Nuh kıssasının üzerinde çokça durulduğu görülmektedir. Kur'an, Hz. Nuh'un "ülü'l-azm" (azim sahibi)³ peygamberlerin ilki olduğu ve Allah Teâla tarafından kendisine vahiy gönderildiğini vurgulamaktadır.⁴ Onun kendi döneminde var olan putperestliğe karşı tevhid inancını ve sadece Allah'a kulluğu vurgulayan bir dini hâkim kılmak için görevlendirildiği belirtilmektedir. Onun kavmine karşı uzun süre sabırla mücadele ettiğini ancak kavminin inat ederek kendisine iman etmediğini ve sonunda kavminin "Nuh Tufan"ı olarak bilinen büyük bir olay sonucunda helak edildiği anlatılmaktadır. Sonuç olarak, Hz. Nuh, Hz. Âdem'le başlayıp Hz. Muhammed (sav)'le son bulan peygamberler zincirinin önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Bunun için uğruna mücadele ettiği ideallerinin, dini ve ahlaki yaşantılarının yetişmekte olan nesiller tarafından bilinmesi gerekmektedir. Bunun için en uygun mekânların genel olarak okul, özel olarak da okullarda okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri olduğu söylenebilir.

DKAB dersleri, din ve ahlaka dair bilgilerin kişi açısından anlamlı olmasını sağlamak için hayata ve dünyaya yönelmektedir. Böylece mezkûr ders ile kazandırılan bilgiler, günlük hayatta yaşanma ve uygulanma imkânına sahip olmaktadır. Ülkemiz özelinde uygulamadaki din İslâm olduğundan dolayı doğal olarak Kur'an ve onun hayattaki uygulanışı olan Hz. Peygamber'in sünnetinin takip edilmesi gerektiği söylenebilir (Yavuz, 1998: 142).

Buna uygun olarak DKAB ders programlarında da insanlık tarihi açısından önemli

³ Diğerleri Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed'dir.

⁴ "Biz Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim'e İsmail'e, İshak'a, Yâkûb'a, torunlarına, İsa'ya Eyyûb'e, Yûnus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a da vahyettik. Dâvûd'a da Zebur'u verdik." Nisâ 4/163 ayeti bu gerçekliğe işaret etmektedir.

şahıslardan biri olan Hz. Nuh'un tevhid mücadelesine yer verilmiştir. Ders programlarına uygun olarak hazırlanan ders kitaplarında da Hz. Nuh kıssasının işlendiği görülmektedir. Bu da Nuh tufanının zihinlerde canlı kalmasına ve sonraki nesillere aktarılmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca söz konusu kıssa öğretime konu edilerek ondan çıkarılması gereken sonuçların kişilerin yaşamlarında anlam bulmasına zemin hazırlanmaktadır.

Okullarda eğitim-öğretimin düzenlenmesinde birçok materyale başvurulur. Bunlardan biri ve temel olanı ders kitaplarıdır. Değişik şekillerde tanımlanan ders kitapları MEB Ders Kitapları Yönetmeliği 4. Maddesi (MEK, 1965), “Her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eserlerdir” şeklinde tanımlanmaktadır. Tanıma bakıldığında ders kitabının öğretimi belirlediği ve yönlendirdiği görülmektedir.

Öğrencileri dersin çerçevesinde eğitmeyi gaye edinen ders kitaplarının öğretilcek bilgileri özlü ama konuyu en iyi şekilde kavratarak sunmayı, öğretme-öğrenme etkinliklerini yönlendirmeyi ve öğrencilere bilimsel düşünme, tutum ve davranışları kazandırmaya yönelik bir yapı ve özelliğe sahip olması beklenmektedir (Güneş, 2002: 4). Bu da ders kitaplarının ait oldukları bilim dallarından alınarak öğretim programlarında yer almış konulara ilişkin bilgilerin planlı, düzenli ve tasnifli bir biçimde inceleyip açıklamasını gerektirmektedir (Hesapçıoğlu, 1998: 304). Bir eğitim-öğretim aracı olan ders kitapları; bilgiyi verme, sistemleştirme, bilgiyi koordine etme, öğrencinin kendi kendine öğrenme ve öğrencinin kişilik geliştirme işlevini yerine getirmesine imkân tanır (Kılıç, 2005: 42).

Hülasa ders kitabı öğrenme-öğretme süreçlerinde sözlü anlatımda açıkta kalan boşlukların doldurulmasını sağlaması, öğretmene kılavuzluk etmesi eğitim programının amaçlarına en kısa yoldan ulaşmasına katkıda bulunması ve sınıftaki iletişimin ortak materyali olması açısından dersin en önemli araç-gereci özelliğini ihtiva ettiği söylenebilir (Tosunoğlu vd., 2001: 77-78).

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu'nun 28.05.2018 gün ve 78 sayılı kararı ile ortaokullarda okutulmak üzere kabul edilen DKAB ders kitabı ile 18. 04. 2019 gün ve sayılı kararla ortaokullarda okutulmak üzere kabul edilen DKAB ders kitabında yer alan “Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Nuh” konusunun içerik analizi yapılarak bu iki materyal hakkında değerlendirme yapmaktır. Söz konusu kitaplar içerikteki eksiklikler ve yetersizlikler açısından değerlendirilerek birbirleriyle ve İslam düşüncesinde ön plana çıkarılan Hz. Nuh kıssası ile karşılaştırılmıştır. Metnin değerlendirmesinde kişisel görüşlere de yer verilmiş ve yöntem olarak da nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen yazılı materyallerin analizidir. Doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, “çeşitli metinlerin içerğini, naif okumaya kendini doğrudan vermeyen temel öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla metodik, sistematik, objektif mümkünse nicel olarak incelemesini sağlayan bir teknik” (Robeert ve Bouillaget, 1995 Akt. Bilgin, 2014: 2) olarak anlaşılabılır. Bilgin'in bir ders kitabının analizinde dikkat edilebilecek kriterler olarak zikrettiği; bilginin iletilme biçimi, okunabilirlik düzeyi, ikonografi yani resim ve yazı ilişkileri ve son olarak kitabın hedef kitle (2014: 114) açısından çalışmamıza konu olan ders kitaplarındaki Hz. Nuh kıssası içerik analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca bunlara ek olarak ders kitaplarında yer alan mezkûr bölümlerin içeriği İslam kaynaklarında öne çıkan bilgilere uygunluğu açısından da

analiz edilmiştir.

Çalışmada iki ana dokümandan yararlanılmıştır. Bunlar; 2019 yılında MEB ve NEV KİTAP'ları tarafından yayınlanan ortaokul DKAB ders kitaplarıdır. Literatür taramasıyla desteklenen bu çalışmada, dokümanların içeriği aynı zamanda araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Araştırmada analiz edilen materyaller şu şekildedir;

1. Kitabın Künyesi

Adı: Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8. Sınıf Ders Kitabı

Ders Kitabı Editörü: Veli Karataş

Yayın Tarihi: 2019

Kabul Tarihi: 28.05.2018

2. Kitabın Künyesi

Adı: Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8. Sınıf Ders Kitabı

Ders Kitabın Yazarı: Recai Doğan

Yayın Tarihi: 2019

Kabul Tarihi: 18. 04. 2019

Araştırmanın Önemi

Nuh Tufanı, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim gibi kutsal kitapların yanı sıra Sümer, Babil ve Hitit kayıtlarına; Türk, Yunan, Roma, İran, Çin, Maya, Aztek, Tilingitler, Havai, Galler ve İskandinavya efsanelerine konu olması (H. Güneş, 2014: 13; Eroğlu, 2007: 10) söz konusu hadisenin insanlık açısından önemini göstermektedir. Ayrıca günümüzde insanlar Nuh oğullarından birisi ile bağının olduğunu iddia ederek onun şahsiyetiyle akrabalık bağı kurmaktadırlar (Yüceer, 2009: 186). Aslında ona değer vermek ve saygı göstermek insanlığın atasına saygısının göstergesidir. Bu da bütün insanlarda Nuh kimliğinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Burada Nuh kimliği, duası kabul olan, sabır, azim, samimiyet, iyi niyet ve ihlası temsil etmektedir. Kendisi ilahi terbiyeyle yetiştiğinden dolayı çevresinde bulunanlara iyi bir rol model olmanın yanı sıra peygamberlik vazifesi çerçevesinde yürüttüğü eğitim-öğretim faaliyetleri ile sonraki nesiller için de örnek bir şahsiyet olmuştur. Bunun için bütün kutsal kitaplarda anlatılan hikâyesinin sonraki nesle aktarılması insanlık tecrübelerinin devamı açısından önemli görülmektedir. Günümüzde bu görevi üstlenebilecek en iyi kurumların başında hiç şüphesiz eğitim-öğretimin yapıldığı okullar gelmektedir. Ders kitapları da okullarda yapılan eğitim-öğretimin en etkili ve en yaygın materyallerin başında yer almaktadır.

Bu makalede 2019-2020 dönemlerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutulan ders kitaplarında Hz. Nuh kıssası çalışmaya konu edilmiştir. Bunun için öncelikle Kur'an ve hadislerden yola çıkarak İslam düşüncesinde Hz. Nuh kıssası ele alınacaktır. Sonra ise ders kitaplarında Hz. Nuh kıssasını konu edinen başlık eleştirel bir okumaya tabi tutularak içerik analizinde bulunulacaktır.

İslam Kaynaklarında Hz. Nuh Kıssası

Kur'an'ın temel gayesi Allah-insan ilişkisinde tevhid merkezli bir inanç inşa etmektir. Bunun için tarihi şahıslar, mekân ve ayrıntılara önem verilmemekte, olaylar kronolojik sıra

yerine farklı yerlerde ve bağlamda ele alınabilmektedir. Buna uygun olarak Kur'an baştan sona kadar Hz. Nuh'un kronolojik sıraya göre yaşantısını anlatmak yerine farklı yerlerde uygun bağlamda hayatından kesitler sunmaktadır. Kur'an'a bakıldığında Hz. Nuh kıssasının peygamberlik kimliği ve tebliğ faaliyetleri olmak üzere iki yönlü bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Bunlardan ilki onun seçkin bir kul olduğu ve Allah'la olan ilişkisine vurgu yapmakta diğeri ise ömürlük yaşantısında kavmine yönelik sabırla yapmış olduğu tevhid mücadelesini ele almaktadır (Aygün, 2014: 52-53). Böylece Kur'an tarihi olayların kendisi üzerinde durmak yerine dikkate alınması gereken sonuçları ön plana çıkarmaktadır.

Kur'an Hz. Nuh'un, Allah tarafından seçilen (Al-i İmran 3/33), kavmine peygamber olarak gönderilen (Nuh 71/1) ve kendisine vahiy verilen bir kul olduğunu vurgulamaktadır (en-Nisa 4/163). Ayrıca kendisinin çok şükrettiği (el-İsra 17/3) ve sabırla insanlara örnek olduğu ifade edilmektedir. (Hud 1 1/49) O, Kur'an'da resul (eş-Şuara 26/107), apaçık uyarıcı (ez-Zariyat 51/50), mübarek (Hud 11/48), muhsin (es-Saffat 37/80) gibi sıfatlarla anılmaktadır. Sonuç olarak Hz. Nuh "neciyullah" (Allah'ü Teâla'ya karşı devamlı olarak teveccühte ve münacatta bulunup, ilahi feyzleri alan) sıfatıyla vasıflandırılmakta ve sabır ve azmin en güzel örneklerinden biri olarak sunulmaktadır (Özkan, 2007: 234). Ayrıca kaynaklarda öldürülen peygamberlerden sonra en çok sıkıntı yaşayanlardan birinin kendisi olduğu belirtilmektedir. Bu da onun sabır, azamet ve mücadelesini göstermektedir.

Hz. Nuh'un dini tebliğinde Allah'a ibadet etme, takva ve kendisine itaat etme olmak üzere üç temel esas vardır (Nuh, 71/1-4). Bunlardan ilkinden kasıt O'na ortak koşmamak ve O'nun emirlerini yerine getirmek, ikincisinden ise Allah'ın sakındırdığı bütün işlerden uzak durmak ve sonuncusu olan "Bana itaat edin"den kasıt ise; Allah'ın kendisi vasıtasıyla emrettiği şeyleri yapmak, yasakladıklarından ise kaçınmak olarak anlaşılmaktadır (Mevdûdî, 2005: VI: 470).

İslam ve tarihi kaynaklarda verilen bilgilere bakıldığında Hz. Nuh'un kavminin yeryüzünde Allah'a ortak koşan ilk kavim olduğu, oyun ve eğlenceye daldıkları, alkol ve fuhuş vb. yüce yaratıcının hoş görmediği alışkanlıkların toplumda yaygınlaştığı ifade edilmektedir (Güneş, 2014: 81-82). Bu kötü alışkanlıklarından dolayı ümmetinin azaba uğradığı belirtilmektedir (Açıkalın, 2010: 37). Dini kaynaklarda; onun 950 sene gibi en uzun süre mücadele eden peygamber olduğu (Ankebût, 29/14-15) kavmini Allah'tan başkasına iman etmemeleri gerektiği konusunda yumuşak bir üslup ile açık ve gizli olarak davet etmesine rağmen az sayıda kişinin ona iman ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Kur'an, kavminin yoldan çıkmış, zalim, azgın (ez-Zariyat 51/46; en-Necm 53/52) ve kendisine inanmış toplumun alt tabakalarından insanları uzaklaştırmayı talep edecek kadar kibirli bir toplum olduğu (Araf, 7/59-63; Hud 11/27; el-Kamer 54/19), azapla tehdit edilmelerin rağmen (Nuh 71/1-4) onu yalancılıkla itham ederek kendisine eziyet ettiklerini belirtmektedir. Bununla birlikte Kur'an, kavminin kendilerini bilge zannedip hakikatte cahil bir toplum olduklarını ve bunun da uzun süre tebliğ edilmesine rağmen hakikati görmelerine engel olduklarını vurgulamaktadır. O halde kavminin Kur'an'ın ifadesiyle kötülükle özdeşleştiğini (Enbiyâ, 21/77; Necm, 53/50-52) söylemek yanlış olmasa gerektir.

İnat ve azgınlıkta ileri giden Hz. Nuh'un kavmi kendilerine yararlı olan gerçekleri algılayamayacak ve vicdanları hakkı kabul edemeyecek kadar kör bir toplumdur. Bu da Kur'an'ın ifadesiyle kendilerine zulmetmelerine neden oldu (Tevbe, 9/70; Nûh, 71/7). Nihayet Hz. Nuh, kavmini uzun süre dine davet etme çağrısı -bu özelliklerinden dolayı- sonuçsuz

kalınca kendisi ile kavmi arasında Allah'tan bir hüküm vermesini talep eder (Nuh, 71/21). Bunda kavminin kendisine inanmamasının yanında sapkın düşüncelerini sonraki nesillere aktarmalarından endişe duyması da etkili olmuştur (Nûh Suresi, 27). Allah'ın artık ona kimsenin iman etmeyeceğini bildirmesi üzerine Hz. Nuh asırlarca bıkmadan usanmadan tevhid inancına davet ettiği kavmine beddua eder. Sabır abidesi olan Hz. Nuh'un bedduası; sapıklıklarının, hüsrانlarının artırılması ve yeryüzünde onlardan bir kişinin dahi sağ bırakılmaması talebini içermektedir (Keskin, 2009: 115). Allah da bedduasını kabul eder ve azabın yakın olduğunu bildirir.

Bunun üzerine Allah, kendisine bir gemi inşa edilmesini emreder (Hûd, 11/37) ve gelecek olan azaptan inananlar dışında kimsenin kurtulamayacağını vahyeder. Hz. Nuh aldığı bu emir mucibince inkârcıların alay etmesine aldırış etmeden gemiyi inşa eder (Güneş, 2014: 86-87). Geminin inşası bitince Hz. Nuh'a tufanın habercisi olan tandırdan su fışkırması sonucu kendisine inananları ile her hayvandan bir çifti gemiye alması emredilir (Hûd, 11/40). Yerden fışkıran su ve gökten indirilen yağmur sonucu (Kamer, 54/11-12) gemi suların üstünde yüzmeye başlar. Sonuç olarak gemi yeryüzünde sürüklenmeye devam eder ve nihayet Kur'an'ın ifadesiyle Cûdi Dağı'nda yolculuğu son bulur. Bu hadisenin bitiminde inananlar güvenle gemiden inerek yaşantılarına devam ederler. Buna karşın Hz. Nuh'un kendisine iman etmeyen oğlu ve eşi dâhil bütün inkârcılar ise helak olurlar.

Kur'an, Kitab-ı Mukaddes'ten farklı olarak inşa edilen gemiye ilişkin ayrıntılı tasvirlerle ve bilgilere yer vermez. Sadece geminin tahtadan ve çiviyle yapıldığı belirtilir (el-Kamer 54/13). Böylece esas verilmek istenen Allah'ın inkârcıları cezalandırması, inananları ise azaptan kurtarması (Ayğın, 2014: 50) mesajı ön plana çıkarılmaktadır. Ancak müfessirler, İslam tarihçileri vb. düşünürler, Kitab-ı Mukaddes'te geçen bilgilerden istifade ederek geminin boyutu ve yeri hakkında ayrıntılı malumatlar vermişlerdir.

Kur'an'da geminin yolculuğunun son bulduğu Cûdi'nin hangi dağ olduğu konusunda İslam düşünürleri arasında farklı görüşler vardır. Çoğunlukla Kur'an'da geçen "Cûdi" kelimesi özel isim olarak adlandırılır ve günümüzde Şırnak ilinin sınırları içerisinde yer alan merkeze 17, Cizre'ye ise 32 km uzaklıkta olan dağ kastedildiği belirtilmektedir. Bazıları ise "Cûdi" kelimesinin sözlük anlamından yola çıkarak onun bir dağın özel adı olmadığını "bereketli topraklar" anlamına geldiğini ve Hz. Nûh ile beraberindekilerin tufan sonrası bereketli topraklara indirildiklerine göndermede bulunduğunu vurgulamaktadırlar (Sarıkçıoğlu, 1996: 203). Bir kısım araştırmacı ise "cûdi" kelimesinin sözlüklerde "zayıf da olsa dağ anlamına gelir" bilgisinden yola çıkarak Kur'an'da zikredilen söz konusu kelimenin özel bir dağa göndermede bulunmadıkları yorumunu yapmışlardır. Dolayısıyla söz konusu ayette geçen "cûdi" kelimesi geminin sadece yüksek bir yerde karaya oturduğuna işaret etmektedir. (Özkan, 2007: 235). Buna göre gemi dünyanın herhangi bir yerdeki bir dağa demir atmış olabilir.

Son dönemde bazı araştırmacılar ise, Kitab-ı Mukaddes'ten yola çıkarak geminin Ağrı Dağı'na oturmuş olabileceği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Ancak Ağrı Dağı'nın insanların yaşantısını sürdürebilecek imkânlardan yoksun olması ve buna karşın Cûdi Dağı'nın iklim ve coğrafi açıdan insan yaşantısını devam ettirmeye daha müsait olması nedeniyle geminin Cûdi Dağı'na indiği iddiasının daha doğru olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca bugünkü Cûdi Dağı'nın bulunduğu çevrede Hz. Nuh'a nispet edilen ziyaret yerlerinin varlığı ve İslam'ın yanında Sümerler ve erken dönem Hristiyan kaynaklarında geminin bugünkü Cûdi Dağı'na indiğine işaret edilmesi bu iddianın daha doğru olabileceği olasılığını güçlendirmektedir

(Tanyu, 1993: 80).⁵

Bazı araştırmacılar Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an arasında geminin indiği yer konusundaki ihtilafın⁶ hakikatte olmadığını öne sürmekte ve farkın isimlendirmeden kaynaklandığını belirtmektedirler. Onlara göre Kitab-ı Mukaddes yazarları "rrt" kelimesini yanlış seslendirmeleri sonucunda ortaya çıkan "Ararat" kelimesinin (Tekvin, 8/4) hatalı yorumlamadan kaynaklandığını ifade etmişlerdir (Dorme, 1956: 24 Akt. Tanyu, 1993: 79). Ayrıca Ararat kelimesinin Ahd-i atikte bir ülkenin (bk. II. Krallar. I 91 37; İşaya, 37-38), bir krallığın (bk. Yeremya, 51/27) ve bu krallıkta/ülkede bulunan bir dağ silsilesinin (bk. Tekvin. 8/4) adı olarak kullanıldığı da dile getirilmektedir (Tanyu, 1988: 481). Burada kastedilen Cûdi Dağı'nı da içine alan bölgedir. O halde Kitab-ı Mukaddeste bu bölgeye işaret edilirken Kur'an-Kerim'de ise bu bölgede yer alan dağın kendisine vurgu yapılmaktadır. Meseleye bu yönüyle bakıldığında, sözü edilen konu ile ilgili her iki kutsal kitap arasında bir çelişkiden ziyade benzer bir malumatın olduğu söylenebilir. Nitekim İslam tarihinde erken dönemde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu geminin karaya oturduğu yerin günümüzdeki Cûdi Dağı olduğu ifade edilmekte (Güneş, 2014: 129, 147) ve Ağrı Dağı'ndan söz edilmemektedir. Bunun için Nuh'un gemisinin indiği yerin Ağrı Dağı olduğunu ifade etmenin doğru olamayacağı öne sürülmektedir (Tanyu, 1993: 79). O halde geminin Kur'an'daki Cûdi Dağı'na işaret eden ayet, âlimlerin söz konusu ayete yönelik yorumları ve mezkûr dağın coğrafi şartları da göz önünde bulundurulduğunda geminin Şırnak ilinin sınırları içerisinde yer alan "Cûdi Dağı"nda olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Hz. Nuh tarihte ilk putperest topluma gönderilmiş olan ülü'l-azm peygamberlerin ilkidir. Kur'an-ı Kerim, onun tevhid mücadelesi boyunca karşılaşmış olduğu her türlü sıkıntı ve musibete sabretmesini ve insanları tevhid dinine davet etme mücadelesini sonraki peygamberler ve onların ümmetleri için örnek olarak sunmaktadır. Ancak buna rağmen yaşadığı toplumda insanların çok az bir kısmı ona iman etmiştir. Bunun sonucunda tufan hadisesiyle birlikte kendisine iman edenler dışında kavminin bütün bireyleri, oğlu ve eşi dâhil, suda boğulmuştur. Bu kıssa Kur'an'da, Allah'a iman edip güvenenlerin kurtulacağı buna karşın inat edip inkâr edenlerin ise bütün dayanaklarıyla yok olacaklarını haber vererek sonraki nesillere büyük bir ibret hadisesi olarak sunulmaktadır (Özkan, 2007: 237).

Ders Kitaplarında Hz. Nuh Kıssasının İçerik Açısından İncelenmesi

Bütün kutsal kitaplar ve mitolojilerde insanlık için model olarak sunulan Hz. Nuh'un yaşantısına DKAB ders programında da yer verilmektedir. Söz konusu peygamberin hayatı 8. Sınıfta "Kur'an-ı Kerim ve Özellikleri" başlıkta konu edinmekte ve bu konuyla öğrencilere "Hz. Nuh'un (a.s.) tevhide davetini özetler" kazanımı kazandırılmak istenmektedir. Bu kazanıma uygun olarak yukarıda künyesi verilen ders kitaplarında konunun "Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Nuh (a.s.)" başlığı altında işlendiği görülmektedir.

Kitapların içeriğine bakıldığında konu doğal olarak mensubu olunan dinin kutsal kitabı olan Kur'an merkezli bakış açısıyla ele alınmıştır. Söz konusu bakış açısının bir gereği olarak

⁵ Süryani yorumculara göre Ture Kardû, Kur'an'da da geminin indiği dağ olarak zikredilen dağ Cûdi Dağı'dır (Aziz Güneş, Türk Süryaniler Tarihi,s.29 Akt. Tanyu, 1988: 481). Bunlara Hz. Peygamber döneminde Yahudilerin geminin Cûdi dağını bilmeleri (Aşure Orucu ile ilgili hadiste Cûdi kelimesi geçmekte (Hanbel, 1992: II: 360) ve ayette Cûdi kelimesi geçmekle birlikte Medine'de yaşayan ehl-i kitabın buna itiraz etmemeleri dağın günümüzdeki Cûdi Dağı'na işaret eden yorumların doğru olabileceğini göstermektedir.

⁶ "Gemi yedinci ayın on yedinci gününde Ararat dağlarına oturdu" (Tekvin8:4) şeklinde verilen bilgi Kuran'da "Sular çekildi ve gemi Cûdi'de karaya oturdu" (Hûd 11/44) şeklindedir.

olay ayetlerle işlenmiş ve Hz. Nuh'un tevhid mücadelesi ön plana çıkarılmıştır. Buna uygun olarak onun kavmi ile olan mücadelesi ile sabrı ve azametine vurgu yapılmaktadır. Kavminin kötü davranışlara sahip oldukları ve bu davranışlarda inat ettikleri için Allah tarafından cezalandırıldıkları belirtilmektedir. Ayrıca konunun anlatımında öğrencilerin bu dönemde yaşayabilecekleri muhtemel kimlik krizine Hz. Nuh rol model olarak sunulmaktadır. Dersin içeriğinin sunumunda İsrailiyat kökenli bilgilerin aktarımlarından kaçınıldığı ve konunun öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Konunun anlaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla ders kitaplarında yer verilen görsellerin konunun içeriğiyle uyumlu olduğu söylenebilir. Son olarak konunun Kur'an merkezli işlenmesi öğrencilerin hadiseye karşı olan ilgilerinin artmasına olumlu yönde katkıda bulunacağı ifade edilebilir. Bu da öğrencilerde dersin hedeflediği kazanımlara uygun davranış değişikliğinin oluşmasında olumlu yönde etki etmesi beklenmektedir.

MEB Yayınları DKAB Ders Kitabının İçerik Açısından Analizi

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan ders kitabına bakıldığında konu içeriğinin kazanıma uygun olarak hazırlandığı görülmektedir. Bilginin iletilme açısından bakıldığında öğrencilerin ön bilgilerini hatırlatmayı sağlayacak bir soru ile başlandığı görülmektedir. Ancak DKAB ders programları Kur'an merkezli olduğundan doğal olarak konu daha çok tümevarımsal bir yöntemle yani eleştiri ve yorumlara yeteri kadar yer verilmeden işlenmiştir. Kullanılan dil açısından bakıldığında konunun içeriğine uygun olarak daha çok öyküleme tekniği ile hadise kaleme alınmıştır. Bu da öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgileri anısal belleğe kaydetmelerine imkân sağlamaktadır. Böylece yeni öğrenilen bilgiler öğrenciler için anlamlı hale gelerek daha kalıcı olabilmektedir. Bilindiği gibi anısal belleğe kaydedilen bilgiler diğerlerine göre daha kalıcı olmaktadır (Senemoğlu, 2009: 278-279). Şunun da ifade edilmesi gerekir ki konunun içeriğinin genel olarak muhatap kitle olan sekizinci sınıf öğrencilerin bilişsel seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca konunun anlatımında kullanılan dilin genel anlamda öğrenciler açısından anlaşılabilir olduğu, öğrencilerin bilemedikleri muhtemel kavramların açıklanmasına yer verildiği görülmektedir. Örneğin ders kitabında "ülû'l-azm" kavramı "İnkârcılara karşı vermiş oldukları mücadelelerinin ve sabırlarının büyüklüğünden dolayı Kur'an-ı Kerim'de övülen beş büyük peygamber" olarak tanımlanmakta ancak diğer peygamberlerin isimleri zikredilmemektedir. Burada geriye kalan diğer peygamberlerin (Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed) isimlerinin eklenmesi önerilebilir. Böylece metin içerisinde geçen kavramların anlamlarının açıklanması hem öğrencinin din dilinin gelişmesine katkıda bulunacak hem de yeni öğrenmelerini kolaylaştıracaktır.

Kur'an'da geçen kıssalar ders kitaplarında çeşitli etkinliklere dönüştürülerek öğrenciler açısından ilgi ve dikkat çekici hale getirilebilir. Böylece öğrencinin aktif bir şekilde derse katılmasına imkân tanınarak dersin içeriğine karşı olumlu bir tutum takınması sağlanmış olunur. Bu da öğrencinin hem derse hem de dersin içeriğine yönelik motivasyonun artmasına katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla Kur'an'da zikredilen kıssaların DKAB ders programında belirtilen kazanımlara ulaşılmasına olumlu yönde katkıda bulunacağı ifade edilebilir (Pakdemirli, 2011: 114). Nitekim dersin programına uygun olarak hazırlanan DKAB ders kitaplarında konu edinilen Hz. Nuh kıssasının da çeşitlik etkinliklerle ele alınmasının belirlenen kazanımlara ulaşılmasına katkıda bulunacağı söylenebilir.

Ders kitabında "Hz. Nuh'un (a.s.) peygamber olarak gönderildiği vakit puta tapanların sayısı iyice artmıştı" ifadesi doğru olmakla birlikte İslam düşüncesi açısından bakıldığında eksik

olduğu söylenebilir. Çünkü Hz. Nuh'un kavmine bakıldığında yukarıda vurgulandığı gibi Allah'a ortak koşan ilk topluluktur. Nitekim Hz. Nuh'un ilk resul olmasının ve kavminin azaba uğrayan topluluk olmasının arkasındaki nedenin bu olduğu ifade edilmektedir. Bunun için konuda kavminin bu yönüne vurgu yapılması gerektiği söylenebilir.

Hz. Nuh ders kitabında vurgulandığı gibi uzun süre kavmini dine davet etmesine rağmen az kişi ona inanmıştı. İnananların çoğu vurgulandığı gibi halkın alt tabakasında olan kimselerdi. Ancak onun davetini kabul etmeyip inkâr edenler sadece toplumun ileri gelenleri değil onlara uyan alt tabakadan insanlar da vardı. Hatta oğlu ve eşinin kendisini inkâr ettiği ayetlerde zikredilmektedir. O halde “Kavmin ileri gelenleri Hz. Nuh'u inkâr ettiler” ifadesinin yerine “Kavminin ileri gelenleri ve onlara uyan insanların büyük çoğunluğu Hz. Nuh'u inkâr ettiler” şeklinde düzeltilebilir.

Ders kitabında Hz. Nuh ile özdeşleşen “tufan” ve “Cûdi Dağı” tabirlerine yer verilmektedir. Ancak bunların neliği ile ilgili doyurucu bilgiler işlenmemiştir. Örneğin “tufan” hadisesinin “*gökten bolca yağmur yağdırıp yeryüzünden de suları kaynatmak suretiyle meydana getirdiği tabiat olayı*” (“Tufan,” 2009: 369) ve “Cûdi Dağı'ndan kastedilen tartışmalar olmakla birlikte günümüzde Şırnak ilinin sınırları içerisinde bulunan *Şırnak ile Cizre arasındaki bölgede yer alan dağ*” (“Cudi,” 2009: 51) olduğu bilgilerine yer verilebilirdi. Bu da öğrencilerin hem kıssaya olan ilgilerini artıracak hem de zihinlerinde oluşabilecek muhtemel sorulara yanıt verilmiş olacaktır. Bununla ilişkili olarak -her ne kadar yer verilen su görselleri konuyla ilgili olsa da- kitapta Cûdi Dağı'na ait bir görsele de yer verilebilirdi. Böylece farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin öğrenmelerine imkân sağlamanın yanı sıra öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesine de katkıda bulunmuş olunurdu.

Hz. Muhammed (sav) yirmi üç senelik peygamberlik döneminde yeri geldikçe diğer peygamberlerden bahsettiği gibi “Resullerin ilki” (Buhârî, “Tefsir” 3 (4206), 203 (1746); “Enbiya”, 5 (3162); Tirmizi, “Sıfatü'l Kıyame” 8, (2434) olarak nitelendirdiği Hz. Nuh'tan da bahsetmiştir. Hz. Nuh ile ilgili Kütüb-i Sitte'de mevcut olan hadislerin içerisinde uydurma hadislerin yer almadığı belirtilmektedir. Ayrıca bu rivayetlerin hiçbirisinin fıkhi ve itikadi konularla ilgili olmadığından dolayı kullanılmasında bir sakınca olmadığı ifade edilmektedir (Şeker, 2011: 506). Ancak konunun anlatımında Hz. Nuh ile ilgili hadislere yer verilmediği görülmektedir bu yönüyle ders kitapların eksik olduğu söylenebilir. Hâlbuki konunun içeriğinin kendisinin ilk resul olduğu, aşure günü tutulan oruç (Hanbel, 1992: II: 360) vb. hadisler ile zenginleştirilmesi öğrencilerin istenilen hedeflere ulaşmaya katkıda bulunacaktır. Bunun için içeriğin hadislerle zenginleştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Kitapta, Hz. Nuh kıssasından çıkarılabilecek çok ders olduğu ifade edilmekle birlikte bu derslerin neler olabileceği zikredilmemiştir. Bu yaklaşımın bir yönüyle öğrenciyi düşünerek sonuçları çıkarmaya sevk etmesi bakımından olumlu olduğu diğer yünden ise ders kitabının öğrencinin yeni öğrenmelerine rehberlik etmesi gerektiğinden eksik olduğu ifade edilebilir. Ancak ders kitabında çıkarılması gereken birkaç sonucun zikredilmesinin daha uygun ve yerinde olacağı söylenebilir.

Sonuç olarak ders kitabının ilgili bölümünün derste kazandırılmak istenen kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Hz. Nuh'un insanlığın ikinci babası olduğu, onun bu yönüyle bütün Kur'an'da bütün insanlar için rol model olduğu vurgulanabilir. Ayrıca ders kitabında eksik bilgiler olmakla birlikte genel olarak öğrencilerin seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Cûdi Dağı'ndan birkaç fotoğrafın eklenmesiyle mevcut konunun görsellik

açısından da yeterli olacağı söylenebilir.

Nev Kitap Yayınları DKAB Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi

Nev Kitap yayınları tarafından yayınlanan ders kitabına bakıldığında söz konusu konunun dersin kazanımına uygun olduğu görülmektedir. Her ne kadar konunun başında öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirecek soruya yer verildiyse de konunun geleninin tümevarımsal bir yöntemle yani eleştirel ve yorumlara az yer verilerek ele alındığı söylenebilir. Bu da DKAB ders programların genel olarak Kur'an merkezli olmasından kaynaklanmış olabilir. İçeriğinin hikâyeleştirilerek anlatılması hem konunun muhtevasına uygundur hem de öğrencilerin yeni öğrenmelerini anısal belleğe kaydetmelerine imkân sağlamaktadır. Böylece yeni öğrenilen bilgiler öğrencilerin kendileri için anlamlı hale getirilerek daha kalıcı olmasına katkıda bulunmuş olunur. Ayrıca ders kitabındaki içeriğin genel olarak hedef kitlesi olan sekizinci öğrencilerin seviyesine uygun olduğu ve konunun anlatımında kullanılan dilin öğrenciler açısından anlaşılabilir olduğu söylenebilir.

İslami kaynaklara uygunluğu açısından konu ele alındığında, dersin içeriğinde vurgulanması gereken Hz. Nuh'un ilk resul ve ilk ülü'l-azm olma yönüne değinilmemesi kendisinin öğrenciler için rol model olma özelliğini azaltmaktadır. Bu iki özelliğin ders kitabında işlenmesi tavsiye edilebilir. Ayrıca konunun girişinde Hz. Nuh'un Kur'an'da isminin rakamsal olarak zikredilerek verilmek istenen "ismi Kur'an'da çokça zikredilmiştir" mesajını karşılayabileceğini söylemek güçtür. Çünkü öğrenciler hem diğer peygamberlerin isminin ne kadar zikredildiği bilgisine sahip değiller hem de verilen rakamın onun insanlık tarihindeki önemine göndermede bulunduğunu çıkarımları zordur. Bunun yerine isminin çokça zikredildiği bilgisi kazandırılmak isteniyorsa bunun açıkça söylenmesi yeterli gözükmektedir.

Ders kitabında Hz. Nuh'un tevhit mücadelesi ön plana çıkarılmakla birlikte kavminin Allah'a ortak koşan ilk topluluk bilgisi verilmemekte, bunun yerine azgın bir topluluk oldukları ve Allah'a ortak koştukları belirtilmektedir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Hz. Nuh'un ilk resul, kavminin ise helak edilen ilk topluluk olmasının arkasında bu yanlış inanç yatmaktadır. O halde ders kitaplarında bu bilgiler öğrencilerle paylaşarak Kur'an'da onun sonraki peygamber ve ümmetler yani bütün insanlık için bir rol model olarak sunulmasının nedeni öğretilmiş olur.

Kitapta; Hz. Nuh'un kavmine karşı olan mücadelesinde Allah'tan yardım dilemesi sonucu kendisine gemi yapılması emredildiği ve gemiye inananlarla beraber her hayvandan bir çift bindirildiği belirtilmektedir. Yaşanılan tufanın kaynağının yağmur olduğu "Gemi tamamlandığında aşırı yağmur yağmaya başladı" cümlesi doğru olmakla birlikte eksik olduğu söylenebilir. Zira tufanın yerden suyun fışkırması ve gökten yağmurun yağmasıdır. Bunun için ders kitabının ilgili yerlerine "Gemi tamamlandığında yerden su fışkırdı ve gökten yağmur yağdı" tarzında bir cümle yazılması önerilebilir.

Ders kitabında geminin indiği dağın Cûdi Dağı olduğu fakat bunun nerede olduğu konusunda kesin bir bilginin olmadığı ifade edilmektedir. Ancak bu tartışmalarda ülkemizde bulunan Cûdi Dağı'nın ön plana çıktığına göndermede bulunularak tartışmanın söz konusu dağın bu dağ olup olmadığına yönelik olduğu ima edilmektedir. Bunun yerine daha açık bir ifadeyle bu "Müslüman düşünürlerin büyük bir kısmı geminin günümüzde Şırnak ili sınırları içerisinde yer alan Cûdi Dağı'na indiğini söylemişlerdir. Ancak geminin tam olarak nerede

karaya oturduğu konusunda elimizde kesin bir bilgi yoktur” şeklinde ifade edilebilirdi.⁷ Böylece öğrenciler ön plana çıkan yerin söz konusu dağ olduğu bilgisinin yanında bunun da kesin olmadığını öğrenebilme imkânına sahip olurlardı.

Kitapta; Hz. Nuh’un uzun süre tevhid mücadelesi verdiği bilgisiyle birlikte peygamberlik yaptığı sürenin verilmesi konu içeriğinin birlikteliğine katkıda bulunacağı söylenebilir. Böylece öğrenciler birbiriyle ilişkili olan iki bilgiyi birlikte öğrenme imkânına sahip olabileceklerdir.

Ders kitabında yer verilen resim her ne kadar konunun içeriğine uygunsay da İslam kaynaklarında geminin Cûdi Dağı’na indiği bilgisini pekiştirme gayesiyle söz konusu dağın bir fotoğrafına yer verilebilirdi. Böylece yeni öğrenilen bilgiler en azından Cûdi Dağı’nın bir fotoğrafıyla pekiştirilerek farklı öğrenme stillerine sahip olan öğrencilerin öğrenmelerine imkân sağlanmış olunur. Bu açıdan ders kitabının eksik olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak mezkûr ders kitabı konunun kazanımlarına uygun olduğu ve kullanılan görsellerin anlatılmak istenilen içerikle uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak Cûdi Dağı’nın bir fotoğrafına yer verilmesi konunun daha iyi öğrenilmesine katkıda bulunacaktır. Bir önceki ders kitabı gibi konu içeriğinde hadislerle yer verilmemesi veya göndermede bulunulmaması yönüyle eksik olduğu söylenebilir. Ayrıca içeriğinde yer verilmemesi gereken bilgilerin (örneğin rakamsal bilgiler) yanı sıra bazı bilgilerin eksik olduğu ifade edilebilir. Ancak şunun da belirtilmesi gerekmektedir konun içeriğinin öğrencilerin seviyesine uygun olarak işlendiği görülmektedir.

Sonuç

İnsanlık tarihinde en önemli olaylardan biri olan tufan hadisesi geçmişten günümüze kadar farklı medeniyetlerde yaşayan topluluklarda coğrafi özelliklerine göre değişik efsanelerle harmanlanarak anlatılmıştır. Bu hadise kutsal kitaplara da konu edilerek insanların zihninde sürekli canlı kalmasına imkân tanımıştır. Kur’an diğer peygamberler gibi Hz. Nuh’un kıssasını konu edinerek hem hadisenin yeni nesiller tarafından öğrenilmesini sağlamakta hem de insanlık için çıkarılması gereken ibretlere dikkat çekmektedir.

Günümüzde bilgilerin sonraki nesle aktarılmasından birinci derecede sorumlu olan kurumlar okullardır. Okullarda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerine sahip olabilmesi için farklı dersler okutulmaktadır. Ülkemizdeki okullarda okutulan derslerden biri de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersidir. Söz konusu dersin programında Hz. Nuh kıssasına yer verilmiş ve bu programlara uygun olarak hazırlanan ders kitaplarında Hz. Nuh konusu işlenmiştir. Kitaplarda, Hz. Nuh’un tevhid mücadelesi ön plana çıkarılarak sabrı, azmi ve yaşadığı topluluğa olan şefkati vb. özelliklerle bütün öğrencilere rol model olarak sunulmaktadır.

Ders kitaplarına bakıldığında Hz. Nuh döneminde insanların Allah’a ortak koşma, başkalarını küçük görme, zulüm vb. kötü alışkanlıklara sahip oldukları vurgulanmaktadır. Uzun süre doğru davranışlara çağrılmalarına rağmen insanların inat ederek davete icabet etmedikleri bunun sonucunda Allah’ın onları cezalandırdıklarına vurgu yapılmaktadır.

Çalışmaya konu edilen söz konusu kitapların içeriğine bakıldığında öğrencilere sunulan

⁷ İslam kaynaklarında Hz. Nuh’un gemisinin Cûdi dağında olduğuna dair genel bir değerlendirme için bkz. (Özdemir, 2019: 66-77).

bilgilerin hedef kitlenin bilişsel gelişim seviyelerine ve onlara kazandırılmak istenen kazanıma uygun olduğu görülmektedir. Kullanılan dil açısından bakıldığında ise muhatap kitlenin anlayabileceği bir üslupla hadise kaleme alınmıştır. Ayrıca konunun muhtevasına uygun olarak öyküleştirmeye tekniği kullanılarak öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgilerin anısal belleğe kaydetmelerine imkân sağlayarak öğrenilenlerin hem onlar açısından daha anlamlı hem de kalıcı olmasına katkıda bulunacağı söylenebilir. Ancak içerik açısından bakıldığında Hz. Nuh kıssası ile ilgili bazı bilgilerin eksik olduğu veya gerekli bilgilerin işlenmediği görülmektedir. Özellikle ders kitaplarında “tufan” ve “Cûdi Dağı” kavramlarına ait açıklanmaların yeterli olmadığı söylenebilir. Bunun için ders kitaplarında tufan hadisesinde gökten yağmurun yağması kadar yerden suyun fişkırmasının da ön plana çıkarılması beklenmektedir. Bunun yanı sıra Cûdi Dağı’nın günümüzde Şırnak ve Cizre arasında yer alan bir dağ olduğu bilgisine vurgu yapılabilir. Bununla bağlantılı olarak ders kitaplarında Cûdi Dağı ile ilgili görsellere yer verilmesi konunun daha iyi öğrenilmesine imkân tanıdığı gibi elde edilen bilgilerin daha kalıcı olmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, B. (2010). Tefsir Literatüründe Nuh Kısası. N. Doru (Ed.), *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu* içinde (s. 35-40). Şırnak: Şırnak Üniversitesi Yayınları.
- Akın, G. (2011). Çeşitli Yönleriyle Nuh Tufanı. O. Belli (Ed.), *III. Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi* içinde (s. 521-529). Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Yayınları.
- Aygan, F. (2014). Kitab-ı Mukaddas ve Kur'an-ı Kerim'de Hz. Nuh: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. H. Gündoğar, Ö. A. Yıldırım ve A. Az (Ed.), *Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyumu* içinde (s. 45-54). Şırnak: Şırnak Üniversitesi Yayınları.
- Bilgin, N. (2014) *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. (3. bs.). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Buhârî, M. (1993) *Sahihi Buhârî*. Dimeşk: Darü'l-İbn Kesir
- . Cudi. (2009). *Dinî Terimler Sözlüğü* içinde. (2. bs., s. 51). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Eroğlu, E. (2007). Kutsal Kitaplardaki Tufan Olayının Tarihi Temelleri. Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güneş, F. (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güneş, H. (2014). *İslam Tarihi Kaynaklarına Gör Nuh Tufanı ve Cudi Dağı* (2 bs.). Ankara: İlâhiyât Yayınları.
- Hanbel, E. A. e.-Ş. A. b. (1992). *el-Müsned*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Harman, Ö. F. (2012). Tufan. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. (C. 41, ss. 319-322). İstanbul: Türkiye Diyaner Vakfı Yayınları.
- Hesapçioğlu, M. (1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim* (5. bs.). İstanbul: BetaB Yayınları.
- Keskin, H. (2009). Sûre İç Bütünlüğü Açısından Nuh Suresi'nin İncelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (13), 69-116.
- Kılıç, Z. (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Fen Bilgisi 4-8*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Manzûr, E. l.-F. M. b. M. b. A. e.-E. İ. (t.y.). t-v-f. *Lisânü'l-'Arab* içinde.C. 9. Beyrut: Dâru Sadır.
- Mevdûdî, E. l. A. l. (2005). *Kur'an'ın Anlamı ve Tefsiri* (M. H. Kayani, Y. Karaca, N. Şişman, İ. Bosnalı, A. Ünal ve H. Aktaş, Çev. C. 3). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Mollaibrâhimoğlu, S. (1998). Nûh (a.s.) Kıssası. *Kur'an Mesajı: İlmi Araştırmalar Dergisi*, 7 (1), 56-68.
- Özdemir, A. (2019). Hadis Kaynaklarında Cûdî Dağı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (114), 66-77.
- Özkan, A. R. (2007). Vahiyde Nuh'un Ayak İzleri. O. Belli (Ed.), *I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi* içinde (s. 230-237). Doğubeyazıt: Doğubayazıt Kaymakamlığı Kültür Yayınları.
- Pakdemirli, M. N. (2011). İlköğretim DKAB Derslerinde Hikâye Kullanımının Önemi: Eğitim Psikolojisi Açısından Bir Yaklaşım. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21 (9), 99-129.
- Sarıkcıoğlu, E. (1996). Kur'an ve Arkeoloji Işığında Hz. Nuh ve Tufan Olayına Yeni Bir Yaklaşım. *İslâmî Araştırmalar*, 1-2-3-4 (9), 197-203.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. (15. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Şeker, N. (2011). Hz. Nuh (as) ile İlgili Hadislerin Değeri ve Yorumu. O. Belli (Ed.), *III. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu* içinde (s. 503-511). Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Yayınları.
- Tanyu, H. (1988). Ağrı Dağı. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 1, ss. 481-482). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tanyu, H. (1993). Cûdî Dağı. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 8, ss. 79-80). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Tirmizî, M. (1996) *Sünen-i Tirmizî*. Beyrut: Darü'l-Ğarb-i İslâmî
- Tosunoğlu, M., Arslan, M. M. ve Karakuş, İ. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- . Tufan. (2009). *Dinî Terimler Sözlüğü* içinde. (2. bs., s. 369). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Tunç, İ. (2018). Silopi İlçesinin Dinler Tarihi Açısından Önemi. İ. Baz (Ed.), *Üç Ülkenin Kavşağında Uluslararası Silopi Sempozyumu* içinde (s. 475-487). Şırnak Üniversitesi Yayınları.
- Yavuz, K. (1998). *Günümüzde Din Eğitimi*. Adana: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Yüceer, İ. (2009). Hz. Nuh'un Medeniyete Katkıları. O. Belli (Ed.), *II. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu* içinde (s. 175-191). Ağrı-Doğubeyazıt: Ağrı Valiliği Kültür Yayınları.